

so jo zapirale kote med najvišjimi vrhovi Učke (Vojak), Snežnika, Slavnika, Nanosa in Krma. V letu 1818 so dela nadaljevali, tako da so vzpostavili triangulacijsko mrežo II. in III. reda.

Že v sedemdesetih letih 19. stoletja je bila za ta del hrvaškega ozemlja, prav tako kot v preostalih območjih avstrijskega dela monarhije, izdelana reambulanca posameznih občin. Novi podatki so bili vneseni v kopije načrtov prve izmere. Karte reambulance so enako kot pri nas popisane skupno z originalnimi mapami kart franciscejskega katastra. V dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja je izjemno malo občin ob novi izmeri dobilo nove katastrske načrte.

Za območje avstrijskega Primorja je bil mapni arhiv, kjer so nameravali hraniti nanovo izdelano gradivo, ustanovljen 21. februarja 1824 s sedežem v Trstu. Z gradivom so že od samega nastanka ravnali kot z dokumentacijo najvišje državne vrednosti. Posebej strogo je bilo določeno ravnanje z njim glede hrambe, vodenje evidenc pri izdajanju izvlečkov in pri prerisih. Posebna navodila, izdana v ta namen 18. novembra 1826, predpisujejo sestavne dele arhiva, načine zaščite in postopke ob zahtevah strank, pa vse do mer in videza omar za hrambo kart. Zahvaljujoč tako natančni skrbi za hrambo katastrskega gradiva, je to kljub sto let dolgi intenzivni rabi v največji možni meri ohranjeno do danes.

Največ gradiva mapnega arhiva za območje nekdanjega avstrijskega Primorja se še danes hrani v Državnem arhivu v Trstu (Archivio di Stato di Trieste), kjer sestavlja fond Franciscejski kataster (Catastro Franceschino 1818-1840). Gradivo je razdeljeno v dve seriji, spisovni (elaborati) in grafični (karte) del.

Hrvaški državni arhiv je začel sistematično kopirati katastrsko gradivo Istre, ki ga hranijo v Državnem arhivu v Trstu. Pisani del mikrofilmajo, katastrske karte pa skenirajo. Tako tudi katastrsko gradivo iz Trsta postaja dostopnejše za uporabnike na Hrvaškem.

Del katastrskih kart prve izmere hranijo danes tudi v Državnem arhivu v Splitu v fondu Mapni arhiv za Istro in Dalmacijo. Gradivo je bilo predano Hrvaški na podlagi mirovnega dogovora med FLRJ in Italijo z dne 10. februarja 1947 (1. člen, XIV. priloga) in uredbe o ratifikaciji sporazuma med FLRJ in Italijo (členi 2, 6, 7 in priloga: člen 7) iz leta 1954. Vrnjeno gradivo katastra Istre je bilo priključeno katastrskemu gradivu katastra Dalmacije, ki so ga do tedaj hranili v Oblastnem geodetskem zavodu Dalmacije v Splitu. Po združitvi gradiva se je Mapni arhiv za Dalmacijo preimenoval v Mapni arhiv za Istro in Dalmacijo, 1. oktobra 1982 pa so ga predali v hrambo Državnemu arhivu v Splitu, kjer je še danes. Gradivo obsega katastrske načrte prve izmere in reambulanco ter posamezne izmere iz 20. stoletja do vključno leta 1960. Katastrski načrti, hranjeni v Državnem arhivu v Splitu, pokrivajo območje celotnega hrvaškega dela istrskega okrožja, razen okraja Buje.

Del katastrskega gradiva za ozemlje osrednjega dela Istre se nahaja v Državnem arhivu v Pazinu. Večinoma so tam hranjene reambulančne indikacijske skice, nastale konec 19. stoletja, imajo pa tudi nekaj na-

črtov prve izmere in dele spisovnih elaboratov. Gradivo hranijo v novem fondu Kataster Istre (1817-1944).

Manjši del gradiva katastra Istre hrani danes Državni arhiv na Reki v svoji kartografski zbirki. Hranijo katastrske načrte prve izmere in reambulance v časovnem razponu od 1819 do 1911, z območja otoka Cresa, Kastavščine, ozemlja neposredno okoli mesta Reke in manjšega dela Istre (okraji Belaj, Buzet in Motovun).

Katastrsko gradivo Istre je kot zgodovinski vir neprecenljive vrednosti. Kot drugod ga tudi na Hrvaškem uporabljajo raziskovalci številnih znanstvenih področij, tako za zgodovinsko – geografske raziskave prostora ali preučevanje zgodovine mer, geodezije, načina koriščenja zemljišč, oziroma za raziskave o funkcionalno – prostorski in morfološki strukturi obdelanih in neobdelanih površin, za analizo urbanistične strukture naselij, zemljiške razdelitve, toponomske in onomske raziskave. Protokoli parcel so važen pravni dokument o lastništvu, ob tem pa tudi dragocen vir za različne raziskave prostorske in lastniške strukture nekega ozemlja.

Delna reambulanca za območje Istre je bila večinoma opravljena v sedemdesetih letih 19. stoletja, dobljene podatke pa so navadno vnesli na litografsko barvno kopijo originala prve izmere. Redko je bila reambulanca vnesena v originale prve izmere. Vse spremembe, ki so jih zapisali pri reambulanci v originalne načrte prve izmere, so vrisane z rdečo barvo. Ti načrti so še posebej zanimivi, ker nam karte ob primerjavi podatkov reambulance s podatki prve izmere takoj dajejo pregled prostorskih in lastniških sprememb, ki so nastale v nekem časovnem obdobju.

Gradivo franciscejskega katastra je bilo na Hrvaškem v dvajsetih letih 19. stoletja izdelano le za Istro in manjši del ob morski obali, ki je pripadala habsburškemu delu monarhije. Preostalo ozemlje Hrvaške je bilo prvič izmerjeno v okviru ogrskega dela države, podobno kot v Sloveniji Prekmurje. Gradivo franciscejskega katastra na Hrvaškem tako pomeni posebnost priobalnih območij, ki se mu je avtorica zato posebej posvetila. S pogledom s slovenske strani pa so nekateri specifični podatki glede izdelave franciscejskega katastra za Istro in hrvaško Primorje le dodatek k vedenju o franciscejskem katastru, ki je bil za slovensko ozemlje, z izjemo Prekmurja, izdelan v celoti.

Alenka Kačičnik Gabrič

Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja, Pokrajinski arhiv Maribor 2003, 370 strani

V zborniku z naslovom Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja so objavljeni referati z dopolnilnega izobraževanja s področij arhivistike, dokumentalistike in informatike, ki je potekalo od 2. do 4. aprila 2003 v Radencih. Pri-spevki, ki so napisani v slovenskem, hrvaškem, bo-

sanskem, angleškem ali nemškem jeziku z izvlečki v enakem jeziku, kot so referati, in s prevodom v angleški jezik ter s povzetki v angleškem, nemškem ali slovenskem jeziku so razdeljeni na šest sklopov.

Zbornik je izšel v Mariboru leta 2003, obsega 370 strani in je natisnjen v 200 izvodih. Izdal in založil ga je Pokrajinski arhiv Maribor.

V prvem sklopu, **Iz arhivske prakse**, so zbrani tile prispevki:

Branko Oblak (Ptuj) v referatu **Organiziranje arhivske službe pri ustvarjalcih zasebnega arhivskega gradiva** obravnava pomen, uvajanje, organizacijo in delovanje arhivske službe pri ustvarjalcih zasebnega arhivskega gradiva.

Emica Ogrizek (Maribor) je pripravila referat z naslovom **Nastajanje arhivskega gradiva pri sodobnem poslovanju pravosodnih organov – izziv za arhive**, v katerem opozarja na problem centralnih informatiziranih baz podatkov (zemljiške knjige in sodnega registra) pri prihodnjem prevzemanju arhivskega gradiva.

Odbiranje in prevzemanje arhivskega gradiva gospodarskih organizacij se imenuje prispevek Aleksandre Pavšič Milost (Nova Gorica). V njem avtorica obravnava neurejenost dokumentarnega gradiva s področja gospodarstva, ki otežuje odbiranje in prevzemanje gradiva gospodarskih organizacij.

Naslednji prispevek avtorice Suzane Čeh (Maribor), z naslovom **Odbiranje in prevzemanje gradiva upravnih organov**, se posveča razmerju med arhivsko teorijo in prakso, problemom odbiranja in prevzemanja gradiva ter potrebi po strokovnem usposabljanju delavcev, ki imajo opravka z dokumentarnim gradivom.

Matko Kovačević (Sarajevo) v referatu **Arhivi u vremenu tranzicije** piše o vlogi in nalogah arhivov v procesu tranzicije.

Prevzem arhivskega gradiva Agencije Republike Slovenije za plačilni promet – na primerih centrale v Ljubljani in podružnic, za katere je pristojen Zgodovinski arhiv Celje, avtoric Vesne Gotovine (Ljubljana), Bojane Aristovnik (Celje) in Polone Mlakar (Ljubljana), opisuje prevzem gradiva Agencije Republike Slovenije za plačilni promet, postopke skupnih priprav za prevzem, izdelavo navodil za odbiranje in podobno.

Slobodan Krstić (Sarajevo) je napisal prispevek **Zaštita arhivske građe Bosne i Hercegovine u novim uvjetima**, v katerem obravnava problematiko arhivske zakonodaje v obdobju tranzicije, ki bi utegnila imeti trajne posledice na stroko, pa tudi na ohranjenost arhivskega gradiva.

Prispevek Branke Kerec (Maribor) z naslovom **Primer obravnave fotografij in razglednic v Univerzitetni knjižnici Maribor s poudarkom na strokovni obdelavi** pokaže, kako se ob upoštevanju mednarodnih standardov za obdelavo knjižničnega gradiva popisujejo fotografije.

Vprašanje, katere športne oddaje TV Slovenija je smiselno arhivirati, obravnava avtor Aleksander Lavrenčič (Ljubljana) v referatu **Problematika arhiviranja športnih oddaj in prispevkov o športu ter**

delovnega gradiva športnega uredništva na TV Slovenija.

Naslednji je prispevek **Celovito upravljanje s kakovostjo v kontekstu organizacijske strukture arhiva** avtorice Zdenke Semlič Rajh (Maribor). Avtorica v njem predlaga uvedbo celostnega obravnavanja kakovosti dela (TQM) v arhive.

Jožica Hafner (Ljubljana) v referatu **Uporaba arhivskega gradiva TV Slovenija v novih oddajah** pojasnjuje, da novi program TV rad uporablja vse zvrsti, ki so nastale v okviru TV-produkcije od njenih začetkov dalje.

Način priprave statistik prirasta gradiva in statistik za potrebe izposoje s programom COBISS/Izpis je predstavil Leopold Mikec Avberšek (Maribor) v prispevku **Priprava statistike uporabe arhivskega gradiva s programom COBISS/Izpis**.

Naslednji referat z naslovom **Popisovanje arhivskega gradiva pred prevzemom v Arhiv Republike Slovenije** je delo Vesne Gotovine in Žarka Štrumbala (oba iz Ljubljane) in obravnava različne načine popisovanja arhivskega gradiva pri ustvarjalcih in imetnikih v državni upravi pred prevzemom v Arhiv Republike Slovenije.

Sašo Radovanovič (Maribor) je opozoril na nujnost sistematičnega pregleda in popisa historičnih kart, ki jih hranijo v avstrijskih in slovenskih arhivih, v referatu z naslovom **Zgodovinske karte slovenske Štajerske**.

Sledi drugi sklop referatov **Predpisi in zakonodaja**:

Standardizacija pisarniškega poslovanja ISO 15489: upravljanje zapisov (Records management) je naslov prispevka Žarka Bizjaka (Ljubljana), v katerem je predstavljena zgradba splošnega dela standarda ISO 15489 in so navedene spremljajoče smernice s poudarkom na prednostih, ki jih standard ponuja vsaki organizaciji.

Dr. Grazia Tatò (Trst) v referatu **International archival authority record bodies, persons and families – ISAR(CPF): problems and questions** poroča o dosežkih delovne skupine v Italiji, ki je obdelala problematiko različnih ustvarjalcev po novih standardih.

V prispevku **Problematika u primjeni arhivskih propisa u Bosni i Hercegovini** je avtor Izet Šabotić (Tuzla) opisal težave, ki jih imajo arhivisti zaradi bosansko-hercegovske arhivske zakonodaje, saj po mnenju avtorja le-ta ni usklajena in celostna.

Janez Kopač (Kranj) se je v referatu **Arhivska etika in arhivarji** posvetil arhivskemu poklicnemu kodeksu, ki je bil sprejet na XIII. mednarodnem arhivskem kongresu v Pekingu, ter vprašanju, kdaj bo tudi slovenska arhivska stroka sprejela svoj kodeks.

Etika uporabe audiovizualnih dokumenata je naslov prispevka dr. Branka Bubenika (Zagreb), v katerem je ta primerjal arhivski etični kodeks na TV z novinarskim kodeksom.

Mag. Šaban Zahirovič (Sarajevo) je v prispevku **Neke karakteristike zakonske regulative u bosanskohercegovačkoj arhivskoj službi – Od uredbe o**

državnom arhivu NR BiH do zakona o arhivskoj građi i arhivu BiH, poudaril pomen zakonskih predpisov, specifičnost bosansko-hercegovaške izkušnje in demokratizacijo arhivske službe.

Naslednji prispevek, **Autonomnost arhivske službe – možnost ili utopija**, avtorja dr. Azema Kožarja (Tuzla) govori o tem, da je popolna avtonomnost arhivov v državah, ki so v tranziciji, še nemogoča.

Tretji sklop se imenuje **Materialno varstvo arhivskega gradiva**:

Damir Hrelja (Varaždin) v referatu **Tehničke značajke spremišta u novijim adaptacijama i novogradnjama regionalnih državnih arhiva u Republici Hrvatskoj** poroča, da se je v obdobju osamosvajanja Hrvaške večina arhivov ukvarjala s prostorskimi problemi, in opiše, kakšne spremembe so se na tem področju zgodile v minulem desetletju.

Z mednarodnim standardom ISO 11798, ki določa pogoje in metode preizkušanja za izvedbo primerjalne kakovosti med vrstami papirja, se ukvarjata Meta Černič Letnar in dr. Jedert Vodopivec (obe iz Ljubljane) v referatu **Trajnost in obstojnost dokumentov na papirju – zahteve in testne metode**.

Najpogostejše fotografske tehnike, vzroki za razgradnjo in priporočila za hranjenje fotografij so tema prispevka **Zaščita fotografskega gradiva**, ki sta ga sestavili avtorici dr. Jana Kolar in mag. Renata Solar (obe iz Ljubljane).

Josef Hanus (Bratislava) je napisal prispevek **Some remarks about traditional and electronic archiving**, v katerem je poudaril pomen materialnega varstva pri klasičnem in elektronskem načinu arhiviranja.

Materialno varstvo novejših nosilcev zapisov v ISO standardih skupine 18900 je obravnavala Nada Čibej (Koper). Posebej se je posvetila standardom, ki govorijo o hrambi nekaterih modernih nosilcev zapisov (fotografije, filmi ter magnetni in optični nosilci zapisov).

Blanka Avguštin Florjanovič in Tina Buh (obe iz Ljubljane) sta avtorici prispevka **Problematika matičnih knjig v Sloveniji**, v katerem predstavita rezultate raziskave o stanju matičnih knjig, ki se hranijo pri svojih ustvarjalcih.

V četrti sklop – **Izobraževanje** je vključen le en prispevek:

Ausstellungen im Kärntner Landesarchiv. Ein Erfahrungsbericht, delo dr. Wilhelma Deuerja (Celovec) poroča o izkušnjah pri razstavljanju gradiva v Koroškem deželnem arhivu, kjer so dobili novo razstavišče.

Peti sklop ima naslov **Informatika**:

Prispevek mag. Vladimira Žumra (Ljubljana) – **Pogledi na strokovno zasnovo INFOARH-a** se ukvarja z aplikacijo za vodenje relacijske baze podatkov o arhivskem gradivu in za vodenje vseh arhivskih postopkov, ki jih predpisuje slovenska arhivska zakonodaja in določajo mednarodni arhivski standardi.

Tehnične in strokovne izzive ob izgradnji arhivskega računalniškega informacijskega sistema obravnava Jože Škofljanec (Ljubljana) v prispevku **Arhivska stroka in informacijski sistem**.

Jozo Ivanović (Zagreb) v referatu **Organizacija digitalnog arhiva** obdela organizacijo digitalnega arhiva kot poslovnega modela.

Media Asset Managementsysteme – Aspekte des Bilddatenbankeinsatzes zu Verwaltung und Nutzung digitalisierten Archivgutes je naslov prispevka dr. Josefa Rieglerja (Graz), v katerem se ukvarja z digitalnimi mediji in z digitaliziranim arhivskim gradivom.

Vladimir Drobniak (Koper) in Milojka Jenko (Ilirska Bistrica) v prispevku **Vsestranska podpora ustvarjalcem** predstavita, kako lahko javni arhiv pomaga ustvarjalcem gradiva, kjer je vedno večja razlika med hitrim posodabljanjem pisarniškega poslovanja in stanjem v internih arhivih.

MOREQ (Model zahtev za upravljanja elektronskih zapisov) je prispevek Žarka Bizjaka (Ljubljana), ki predstavlja zgradbo in bistvene poudarke dokumenta MoReq, ki je bil sprejet z namenom, da se specificirajo funkcionalne zahteve za upravljanje elektronskih zapisov.

Dr. Alenka Žužek in dr. Aleš Drobniak (oba iz Ljubljane) sta pod naslovom **Novosti na področju arhiviranja elektronsko podpisanih dokumentov** predstavila prva tehnična priporočila EU za izvedbo elektronskega podpisa, ki naj bi zagotovila ohranjanje legitimnosti arhiviranih elektronsko podpisanih dokumentov.

Pozitivne izkušnje s skeniranjem matičnih knjig v Škofjskem arhivu je predstavil Igor Filipič (Maribor) v referatu **Izkušnje z digitalizacijo arhivskih pripomočkov in gradiva v majhnih arhivih**.

Brane Šalamon (Ljubljana) je v prispevku **Nepredstavljeni obseg, ki ga ne bomo nikoli arhivirali** opozoril na poplavo informacij v sodobnem svetu, še posebej na internetne vsebine, ki se zelo razlikujejo od klasičnih medijskih oblik.

Naslednji je prispevek Enverja Čengića (Sarajevo), **Obnavljanje vizuelnih zapisa, stvorenih na raznim vrstama traka**, ki je pregled različnih vrst trakov, ki so jih nekoč uporabljali, a so se danes umaknili digitalnim medijem.

Normativne podatkovne strukture v arhivski teoriji in praksi se imenuje prispevek dr. Miroslava Novaka (Maribor), ki pojasnjuje, kaj so normativne podatkovne strukture in kako jih je mogoče uporabiti v okviru Slovenskega arhivskega informacijskega sistema (AERISS-a).

V zadnjem sklopu, **Delavnice**, sta dva prispevka:

Predstavitev eCabineta in rezultatov testiranja so opravili dr. Miroslav Novak (Maribor), Miran Perko (Ljubljana) in Mojca Horvat (Maribor) v prispevku **eCabinet, sistem in orodje za hitro in varno arhiviranje sodobnih dokumentov**.

Zlatko Vezjak (Maribor) pa je prispevku **Primat d.d., oprema arhivskih skladišč s poudarkom na varovanju arhivskega gradiva** predstavil različne tipe tehnične opreme, ki varujejo arhivsko gradivo.

Mojca Horvat